

Lausunto luonnoksesta valtakunnalliseksi liikennejärjestelmäsuunnitelmaksi vuosille 2021–2032

193/08.00.00.02/2021

Kaupunginhallitus 01.03.2021 § 56

**Valmistelija
Esittelijä**

Kaavoituspäällikkö Heidi Saaristo-Levin, puh. 040 488 5888
Kaupunginjohtaja Patrik Nygrén, puh. 040 511 4383
etunimi.sukunimi@parainen.fi

Tausta

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021–2032 on strateginen suunnitelma liikennejärjestelmän kehittämistä. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laatiminen perustuu maanteistä ja liikennejärjestelmästä annettuun lakiin. Suunnitelmassa käsitellään kaikki liikennemuodot, henkilö- ja tavaraliikenne, liikenneverkot, palvelut ja liikennejärjestelmän tukitoimet. Suunnitelmaa valmistellaan parlamentaarisesti ja prosessissa on pyritty vuorovaikutteisuuteen sidosryhmien kanssa. Valtioneuvoston on tarkoitus antaa valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021–2032 selontekona eduskunnalle keväällä 2021. Eduskuntakäsittelyn jälkeen valtioneuvosto päättää suunnitelmasta.

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelu luo yhteistä tilannekuvaa liikennejärjestelmän kehittämistarpeista ja ratkaisusta ja kokoaa yhteen valtion ja kuntien toimenpiteet liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Suunnitelmassa esitetään visio liikennejärjestelmän kehittämisestä vuoteen 2050, liikennejärjestelmän nykytilaa ja toimintaympäristön muutoksia koskeva arvio, valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteet ja niitä tarkentavat strategiset linjaukset sekä toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan sisältyy valtion rahoitusohjelma, mutta ei varsinaista investointiohjelmaa. Suunnitelmaluonnos on laadittu vuosien 2021–2024 osalta julkisen talouden suunnitelman asettamassa taloudellisessa raamissa, kuten laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä edellyttää. Vuosien 2025–2032 osalta suunnitelmaluonnos on laadittu parlamentaarisen ohjausryhmän linjaaman taloudellisen raamin mukaisesti. Suunnitelmaluonnoksessa ei ole huomioitu vuoden 2020 seitsemättä lisätalousarviota eikä hallituksen esitystä vuoden 2021 talousarvion täydentämisestä. Niiden edellyttämät korjaukset tehdään lausuntokierroksen jälkeen.

Suunnitelmaluonnoksesta on laadittu viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi, kuten laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä edellyttää. Ympäristöarvioinnin lisäksi on arvioitu, miten suunnitelmaluonnos vastaa suunnitelmalle asetettuihin tavoitteisiin. Vaikutusten arviointi on tärkeä osa valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelua. Sen tavoitteena on edistää tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa.

Paraisten kaupungin lausunto

Liikenne- ja viestintäministeriö on laatinut luonnoksen valtakunnalliseksi liikennejärjestelmäsuunnitelmaksi vuosille 2021–2032 (Liikenne 12 -suunnitelma) sekä sitä koskevan vaikutusten arvioinnin. Koska lausuntopyyntö suunnitelmasta on kaikille avoin, katsoo Paraisten kaupunki, että sen on saaristokaupunkina ja kansallisen huoltovarmuuden kannalta tärkeän teollisuuden sijaintikuntana, tuotava ministeriön tietoon seikat, jotka on otettava huomioon suunnitelman viimeistelytyössä.

Paraisten kaupunki toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Elinkeinoelämän tarpeet, kansallinen huoltovarmuus

Liikenne 12 -suunnitelma pyrkii vastaamaan kunnianhimoisiin tavoitteisiin, jotka liittyvät saavutettavuuteen, tehokkuuteen ja liikkumisen kestävyys lisäämiseen. Nämä tavoitteet saavutetaan vain pitkäjänteisellä työllä ja määrätietoisilla valinnoilla, jotka tukevat yhdyskuntarakenteen kestävyttä kokonaisuutena. Etusijalla tulee pitää suurilla kaupunkiseuduilla tunnistettuja tarpeita, joiden toteutumisella on merkittävin vaikuttavuus asetettuihin tavoitteisiin nähden. Elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä parantavat ja vähähiilisyttä edistävät liikennehankkeet ovat välttämättömiä toteuttaa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Paraistenväylän ja siihen kuuluvien Kirjalansalmen sillan ja Hessundinsalmensillan rakentaminen on oiva esimerkki kokonaisuudesta, jonka toteuttaminen vastaa kaikkiin Liikenne 12 -suunnitelmalle asetettuihin tavoitteisiin.

Elinkeinoelämän kuljetusten näkökulmasta alemman tieverkon rooli on keskeinen. Paraisten kaupunki yhtyy Liikenne 12 -suunnitelmassa todettuun: *”Elinkeinoelämän näkökulmasta pääväylät ovat kuljetusten palvelutason kannalta keskeisessä roolissa. Tieverkolla merkittävimmät kehityskohteet löytyvät kuitenkin pääväylien ulkopuolelta. Erityisesti teiden ja siltojen heikkenevään kuntoon on kiinnitetty huomiota.”* (2.1). Tämän tosiasian tulee näkyä perusväylänpidon lisäksi investointiohjelmassa ja kehittämishankkeiden toteuttamisessa. Kriittinen tilanne, johon Paraissa on ajautettu huonokuntoisen Kirjalansalmen sillan osalta, ei ole hyväksyttävä. Rakentamistoimiin hankkeen osalta on ryhdyttävä välittömästi!

Liikenne 12 -suunnitelman luvussa 5 on käsitelty Liikennejärjestelmän varautumista ja huoltovarmuutta (5.4.4). Paraisten kaupunki, jonka alueella toimii Suomen rakennusteollisuuden ja yhdyskuntatoimintojen huoltovarmuuden kannalta tärkeää teollisuutta, pitää ehdottomana, että huoltovarmuuteen kiinnitetään jatkossa paremmin huomiota. Investointipäätökset on välttämättömiä tehdä huoltovarmuus huomioon ottaen. Kaupungin näkemyksen mukaan kansallinen huoltovarmuus kytkeytyy myös olennaisesti ja saumattomasti Liikenne 12 -suunnitelman strategiseen linjaukseen koskien alueiden välistä saavutettavuutta, ja esittää tältä osin taulukon päivittämistä suunnitelman sivulla 65.

Parainen rohkaisee valtiota myös nykyistä määrätietoisemmin huomioimaan maanpuolustuksen tarpeet liikennejärjestelmän kehittämisessä, väyläverkkojen kunnossapidossa ja suunnittelussa.

Toteutettavat hankkeet, investointiohjelma

Koska Liikenne 12 -suunnitelman toimenpideohjelma ei sisällä tietoa investoinneista tai toteutettavista hankkeista, siirtyvät odotukset hankkeiden valtakunnallisesta priorisoinnista Väyläviraston laatimaan 6-8 vuotta kattavaan investointiohjelmaan.

Investointiohjelman laadinnassa tulee ottaa huomioon Turun seudun MAL-sopimukseen kirjatut ja seudun yhteisesti priorisoimat tavoitteet, joihin kuuluu Paraistenväylän toteuttaminen. On välttämätöntä, että maantieverkon kehittämisessä rahoitus kohdistetaan elinkeinoelämän toimintaedellytysten, työmatkaliikenteen tarpeiden ja liikenneturvallisuuden parantamiseen, sekä kriittisiin siltojen parantamiskohteisiin, kuten Liikenne 12 -suunnitelmaan on kirjattu (5.2.1.2.).

Paraisten kaupunki toivoo investointiohjelman päätöksentekoon resurssiviisautta, pitkäjänteisyyttä ja kokonaiskuvan hyvää hallintaa. Paraisten kaupunki pitää tärkeänä suunnitelmaan kirjattua, että kehittämishankkeille laaditaan suunnitteluvaiheessa hankearvioinnit, joiden yhteydessä määritetään hankkeen hyötykustannussuhde (5.2.1). Tämä lisää päätöksenteon oikeudenmukaisuutta, läpinäkyvyyttä, tasapuolisuutta ja edesauttaa niukkuutta jaettaessa myös päätösten yleistä hyväksyttävyyttä. Vertailemalla hankkeita keskenään, voidaan rahoitus osoittaa hankkeille, jotka aidosti tukevat ja edistävät kestävää yhdyskuntarakennetta ja liikennettä sekä elinkeinoelämää ja huoltovarmuutta. Hankearvioinneissa tulee myös huomioida mahdollisuus useamman hankkeen yhtäaikaiseen rakentamiseen, jolloin toimitaan resurssiviisaasti ja välttämään kalliilta väliaikaisratkaisuilta ja huonoilta kompromisseilta.

Liikennehankkeiden rahoitusmalleihin (2.5) liittyen Paraisten kaupunki yhtyy kaupunkien laajaan huoleen siitä, että kunnat nähtäisiin jatkossa rahoittavana osapuolena valtion tieverkolla toteutettavissa hankkeissa. Ottaen huomioon, että liikenneinfran korjausvelka tulee kasvamaan nopeasti, olisi toivottavaa, että valtio mahdollistaisi julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhankkeita, silloin kun siihen on edellytyksiä. On kuitenkin selvää, ettei kuntataloutta ole rakennettu, eikä jatkossakaan tule rakentaa siten, että se voisi merkittävässä määrin rahoittaa katuverkon ulkopuolisia hankkeita. Suurilla kaupunkiseuduilla on toimiva yhteistyö MAL-hankkeiden puitteissa, jossa pieniä tarpeellisia investointeja tehdään yhteistyössä, mutta valtion tieverkolla toteutettavat tärkeät hankkeet tulee jatkossakin rahoittaa valtion budjettivarojen ja eurooppalaisia tukimahdollisuuksia viisaasti hyödyntäen. Näin turvataan johdonmukainen ja tarpeellisuusharkintaan perustuva liikennejärjestelmän kehittäminen.

Finnish Archipelago, Suomen saaristo

Liikenne 12 -suunnitelmassa ei ole riittävällä tavalla otettu huomioon lounaisrannikolla sijaitsevaa laajaa, koko maailman mittakaavassa ainutlaatuista,

saaristoaluetta. Saaristo puuttuu kokonaan alueellisia erityispiirteitä kuvailevasta luvusta (2.3), vaikka sen luonteesta johtuu merkittäviä huomioon otettavia seikkoja juuri liikkumiseen, liikenteeseen ja logistiikkaan liittyen. Paraisten kaupunki esittää, että Liikenne 12 -suunnitelmaa täydennetään tältä osin.

Liikenne 12 -suunnitelman käsittäessä kaikki liikennemuodot nykyisessä ja muuttuvassa toimintaympäristössä, on sen otettava huomioon myös ne muuttuvat tarpeet, jotka liittyvät monipaikkaisuuden ja etätyöskentelyn lisääntymiseen. Vapaa-ajan asutuksen ja monipaikkaisuuden lisääntymisen myötä liikennemäärät teillä, maantielautoilla ja yhteysaluksilla kasvavat. Vakituisen ja vapaa-ajan asutuksen ohella saariston matkailuelinkeino on vahvasti riippuvainen lautta- ja yhteysalusliikenteen tarjoamien yhteyksien palvelutasosta. Saariston matkailuelinkeino on riippuvainen hyvästä saavutettavuudesta ja ympärivuotisesti toimivista matkaketjuista. Suomen saaristo, Finnish Archipelago, tarvitsee erityishuomiota sekä kehittämistoimia, joilla ympärivuotista kansainvälistä matkailuliiketoimintaa voidaan edistää. Saariston valtakunnallisesti ja kansainvälisesti tunnistettu matkailupotentiaali tulee hyödyntää nykyistä paremmin ja tästä johtuen saariston saavutettavuuden edistäminen tulee kirjata osaksi liikennesuunnitelmaa.

Yhteysalusliikenne ja maantielauttaliikenne sisältyvät sellaisinaan liikennesuunnitelmaan (5.5.3) ja suunnitelman lähtökohtana on saaristoliikenteen rahoituksen pitäminen nykyisellä tasolla. Jo nykyiset ja kasvavat kehittämistarpeet huomioon ottaen, Paraisten kaupunki ehdottaa, että suunnitelmassa varaudutaan rahoituksen korotukseen, koska asumisen, matkailun ja muun yritystoiminnan kehittämiseksi tarvitaan toimiva ja vakaa liikennejärjestelmä.

Toimenpiteeksi on lisäksi kirjattu yhtenäisten yhteysalusliikenteen järjestämisperusteiden laatiminen yhdessä saaristoasiain neuvottelukunnan kanssa (s.72). Paraisten kaupunki esittää, että tämä tärkeä yhteistyö tulisi laajentaa koskemaan myös niitä kuntia, joita asia olennaisesti koskettaa. Näin turvataan se, että paikalliset erityispiirteet ja olosuhteet sekä alueiden ja maankäytön kehittyminen otetaan huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Liikenne 12 -suunnitelma käsittää myös liityntäpysäköinnin (5.2.5), jolla tarkoitetaan julkista liikennettä välittömästi palvelevaa pysäköintiä, joka palvelee sujuvien matkaketjujen muodostamista. Paraisten kaupunki haluaa tässä yhteydessä muistuttaa ministeriötä merkittävästä ja kasvavasta liityntäpysäköintitarpeesta yhteysalusliikenteen satamapaikoissa, jotka tulee käsitellä osana liityntäpysäköintikokonaisuutta.

Oheismateriaali

Liikenne 12 -suunnitelman aineisto:
<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM018:00/2019>

Ehdotus

Paraisten kaupunki antaa yllä olevan lausuntonaan luonnoksesta valtakunnalliseksi liikennejärjestelmäsuunnitelmaksi vuosille 2021–2032.

Päätös

Keskustelun kuluessa Markku Orell ehdotti Olof Eleniuksen kannattamana, että kiinteä tieyhteys Nauvoon mainitaan tekstissä otsikon Finnish Archipelago alla.

Kaavoituspäällikölle annettiin tehtäväksi tehdä lisäys lausunnon tekstiin.

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti Markku Orellin ehdotuksen.

Kaavoituspäällikkö teki seuraavan ehdotuksen liitettäväksi tekstiin:

Finnish Archipelago, Suomen saaristo

Liikenne 12 -suunnitelmassa ei ole riittävällä tavalla otettu huomioon lounaisrannikolla sijaitsevaa laajaa, koko maailman mittakaavassa ainutlaatuista, saaristoaluetta. Saaristo puuttuu kokonaan alueellisia erityispiirteitä kuvailevasta luvusta (2.3), vaikka sen luonteesta johtuu merkittäviä huomioon otettavia seikkoja juuri liikkumiseen, liikenteeseen ja logistiikkaan liittyen. Paraisten kaupunki esittää, että Liikenne 12 -suunnitelmaa täydennetään tältä osin.

Saariston saavutettavuutta merkittävästi parantava Parainen-Nauvo-kiinteä yhteys on edelleen ratkaisematta ja yhteyden toteuttaminen tulisi selvemmin ottaa huomioon liikennesuunnitelman toimenpideohjelmassa.

Tiedoksianto

Kaavoituspäällikkö, elinkeinopäällikkö
